

TOVERITÄN

Amerikan suomenkannattajien työväestönsä äänenkannattaja ilmestyy Astoriassa, Ore., joka tilailee The Women's Workmen's Pub. Society'n kustannuksella.

Tilauksinnot Yhdysvaltoihin:
1 vuosikerta \$1.75. Puoli vuotta \$1.00
Canadaan ja Suomeen:
1 vuosikerta \$2.00. Puoli vuotta \$1.15

TOVERITÄN,

Box 99, Astoria, Oregon.
Entered as second-class matter July 18, 1911, at the Postoffice at Astoria, Ore., under the Act of March 3, 1879.

TOVERITÄN

(THE WOMAN COMRADE)

Subscription rates in the United States:
One year \$1.75. Six months \$1.00

In Canada:
One year \$2.00. Six months \$1.15

Toimitus,

HELMI MATTEON,

Box 99, Astoria, Oregon.

Aika muuttuu

"Aika muuttuu ja me sen mukana" usein sanotaan. Tämä lausepari pitää palkkansa ehdottomasti ja vieläpä nykyisessä maailmassa voimista kaikki hyvinkin nopeasti kehittyä. Eskin, naisen asema yhteiskunnassa on paljon entisestään korkeampi ja yhä muuttuu. Ennenajan nainen oli o, jolla ei ollut enää toivoa, ei mäsään asiassa sanottavaa. Hän teki eli perheen elättä. Sen perhe ei ollut hänen sanansa olla ikinä hänen tuuletoksen perheen luovuttaminen on ollut naisen ryhtymisen palkkatyöhön. Nainenkin on ikäänkin kokenut o, jossa silmissään ja jopa vaatii oikeuksia itselleen kaikissa suhteissa. Ennen kuviteltiin, että nainen on

"heikompi astia", joten hänen on mahdoton täyttää muuta tehtävää yhteiskunnassa, paitsi se mikä hänelle luonnostaan kuuluu, nimittäin uuden sukupolven maailmaan saattaminen ja jälkeläisistä huolehtiminen. Näin ajateltiin yleisesti. Mutta tästä ajatuksosta oli pakko luopua, kun naisek enemmän on pitänyt pakosta kotiensa tehtäviin ja etsiä työtä kaikilla mahdollisilla aloilla, vieläpä niissäkin töissä, missä ei ihmisen uskottu naisen voivan toimeentulaa. Varsinkin sota-aika toi suuren muutoksen työläisnaisen elämään. Silloin otettiin miljoonittain miehiä pois teollisuuden palveluksesta ja vie tiin harjoitusleireihin, joten naistyöläiset pakostakin joutuivat tekemään sellaisia töitä, joita ei naisek enemminkin uskottu voivan tehdä. Ennen maailmansotaa sanottiin olleen Europan ja Amerikan valtioissa noin 60 miljoonaa naista, jotka itsenäisesti työskentelivät toimeentulakseen. Sodan-aikana tämä luku suunnattomasti suureni.

Suuri määrä näistä naisista oli perheen äitejä. Joten kasvavan sukupolven toimeentulo suureksi osaksi riippui naisten työstä. Kun sota päättyi ja miehet palasivat koteihinsa ja olivat valmiit tarttumaan jälleen töihin, niin mitkä nähtiin silloin? Nähtiin se, että nainen useissa tapauksissa asetettiin miehen edelle. Ei siksi, että naistyöläinen olisi ollut sen parempi ammatissaan, vaan siitä syystä, kun useimmissa tapauksissa naiset työskentelivät halvemmalla palkalla. Siis liikevoitto taas oli määräävässä.

Miespuoliset työläiset järjestöjensä avulla sodan aikana pakottivat työnantajat kohottamaan palkkoja jossain määrin, mutta naiset kun ovat vasta

vähemmän aikaa olleet teollisuuden palveluksessa, eivät ole osanneet ajaa etujansa yhtä hyvin. Vaikka nainen ei ollut erinäisillä aloilla niin tuottelias, kun olleet ollut miestyöläinen, niin palkan plenuus taas korvasi asian, joten työnantajain kannatti pitää töissä naistyövoimaa yhtä hyvin. Ei tullut mieleenkään naisen "hentous ja heikkous", jos vain liikevoittoa juoksi naisten työstä kyllin runsaasti. Missä vain naistyövoima on edullisempaa, siellä sitä pidetään, eikä mitään työtä katsota sopimattomaksi naiselle.

Näin oli asiat joku aika sitten. Mutta aika muuttuu, kuten on sanottu. Teollisuuselämän lamaannuttua joutui työläisiä miljoonittain työttömäksi. Kapitalistit järjestivät erikoisryntäyksen palkkojen alentamiseksi ja onnistuivatkin siinä melinmäärin. Pääsivät siihen toivomaansa "normaalitakaan". Palkkoja on laskettu kolmella, neljällä, jopa viidelläkymmenellä prosentilla ja vieläkin enemmän joillakin aloilla. Kun palkat oli saatu niin alhaisiksi, että nainenkään ei voi enää sen vähemmällä maksulla työskennellä, niin alkoi asiantila jälleen muuttua. Huomattiin, että mies osin kestävempi kuin nainen ja voi tuottaa liikevoittoa enemmän, joten naiset taas saivat vuorostaan poistua työmarkkinoilta. Nykyiset tilastot työvoimasta sen hyvin osoittavat, että naiset joutuvat alakynteen kilpailussa, paitsi muutamissa erikoisissa töissä. Tuhausittain ja taas tuhansittain naisia on joutunut työttömäksi armeijaa jatkamaan.

Teollisuudessa eivät määrää mitkään inhimilliset vaikutelmat, vaan yksinomaan liikevoitto. Jos kapitalistille on edullisempaa, niin silloin saa nainen astua tehtaan koneiden

läheeseen, tai jos voidaan käyttää tuotavasti lapsityötä, niin siitä silloin käytetään. Jos taas miesten työ tuottaa liikevoittoa kyllin runsaasti, niin miestyöläinen on kapitalistien silmissä silloin parhain.

Naiselle on kapitalismi kaikkein raskaimman taakan asettanut. Ei ole sillä hyvää, että nainen työskentelee tehtaassa tai muissa ammateissa, hänen on pakko siinä sivussa vielä huolehtia kodista ja lapsista. Milloinkaan ei naisen olmaa ole ollut niin katkera ja raskasta kuin juuri kapitalismin vallitessa. Mutta toiselta puolel on se naiselle itselleen ollut eduksi, kun hänet on vedetty pois "neljän seinän sisästä." Naisen näköpiiri on suuresti laajennut ja hän nyt vasta aikaa tuntee olevansa ihminen ja yhteiskunnassa hyödyllinen olento.

Tämän tuntemuksen ohella älytyy naisen oppia järjestäytymään kaikilla ammattialoilla, ettei työnantajat voi armottomasti risteä naisen työtä. Ja vieläpä tulee oppia järjestäytymään senkin tähden, etteivät kapitalistit voi käyttää hyväkseen naistyöläisiä silloin, kun yleensä palkkain poikeminen on kysymyksessä. Miesten ja naisten tulee yhdessä puoltaa etujansa ja on yhdessä kaikkialla järjestäytävää. Kapitalismi puristaa kaikkia samalla tavalla. Työväenluokkan naiset eivät saa jarruttaa kehitystä, vaan heidän pitää kaikella tavalla edesauttaa sitä, järjestäytymällä taloudellisella ja myöskin poliittisella alueella. Työväenluokan/naisen on pyrittävä luokkatieliseksi, muuten ei ikänsä työväenluokkaan pääse orjuuden kableista ja työläisnainen siitä moninkertaisesta orjuudesta, jossa hän tänapäivänä kapitalismin kablehtimana on.

APPIAN TIE

Rooman ja Capuan yhdistää tie, jota kantaa nimiä Appian tie.

Idvanha on tuo tie. Orjat ovat sen rikentäneet yli kaksituhatta vuotta sitten. Kivistä he ovat sen laskeneet roomalaisten ylimysten kätyrien pilsien iskiessä armotta heidän selkäänsä. Ja kestävä on tiestä tullut. Vielä tänäkin päivänä se on käytökelpoinen. Tosin pieniä korjauksia on tiestä tehty, mutta parhain osa on säilyneet alkuperäisensä. Sadattuhannet, jopa miljoonat vanhan Rooman orjat ovat jättäneet jälkimaailmalle näyteen kätensä työstä. Mutta mitkä ovat ylellisyydessä mässänneet Rooman ylimykset jättäneet jälkimaailmalle yhtä konkreettista?

Ei mitään sellaista, mitä nykyajan orjat voisivat kunnioittaa. Ei mitään konkreettista. Kauheita muistoja vain orjien teurastamisista—ristiinnaulitsemisista.

Appian tie on ollut vanhanajan suurimman kidutuksen ja teurastuksen todistajana. Kerran riippui ristiinnaulittuna Appian tien varrella kahden puolen tietä 6000 orjasotilasta, suuren orjien päällikön Spartacuksen johdolla taisteltua sankaria, jotka kaubealla kuolemallaan saivat maksaa sen, kun olivat nousseet taisteluun kiduttajiansa, Rooman mässänneitä yhämystöä vastaan.

Tämä tapahtui vuonna 70 ennen Kristuksen syntymää. Neitä vuovä oli orjat ja gladiattorit taistelleet Spartacuksen johdolla onnistuneesti roomalaisia legioneja vastaan. He olivat olleet täydellisesti herroja mielihallan alla. Ne kohtelivat heitä sanomattoman julmasti. Suurissa juhlissa, joita Rooman ylimykset itseään toimeenpanivat, joutuivat orjat, joita tässä tapauksessa nimitettiin gladiattoreiksi, areenalla herroja huviaksi taistelemaan toistensa kanssa ja tappamaan toisiaan. Tätä oli kestänyt kauan, ja Rooman ylimysten per-

keleellisyys orjiaan kohtaan yhä kasvoi...

Vilmein orjat suuttuivat ja nousivat taisteluun sortajiaan vastaan. Spartacuksen johdolla tuo taistelu alkoi keuhka hän oli etevin ja voimakain kaikista muista gladiattoreista. Pieni oli aluksi hänen joukkonsa, vain 75 miestä, jonka onnistui ryöstäytyä vapautteen murtamalla roomalaisen vartioukon. Mutta orjien armeija kasvoi nopeasti ja kun viimein raskaska va taistelu tapahtui roomalaisten ylimysten armeijan kanssa, oli Spartacuksen armeijassa 300,000 miestä. Mutta orja vastassa oli 400,000 miestä, jotka roomalaiset ylimykset olivat haalinneet kokoon melkein kaikkialta silloisesta tunnetusta maailmasta. Ja seurauksena oli, että orjien armeija kärsi häviön ylivoimaa vastaan taistellessaan. Se tuhottiin niin tyyten, että vain 6000 miestä jäi jälle, jotka vangittiin ja sitten ristiinnaulittiin. Ratkaisevassa taistelussa kuoli myös Spartacus.

Mutta antakaamme kirjailija Konrad Lehtimäelle puheenvuoro. Kuolettoman näytelmänsä "Spartacus" epiilogissa kuvaa hän ristiinnaulittuja ja heidän voittajansa seuravalla liikuttavalla tavalla:

"Ristejä, ristejä..."

Niin pitkälle kuin silmälä kantaa, on kummallekin puolen tietä aina määrätyn välimatkan päähän pystytetty suuri, kiireesti kyhättä hirsiristi ja jokaiselle ristille on nautattu ihminen: jokaisella ristillä riippuu orjasotilas.

Yliä kaarciloie etelän heleänsininen pilvetön taivas, ja kuulaa ilma värisee tulisen, armottoman auringon säteissä kuin sulatettu, hehkuva lasi.

Ristiinnaulittujen alastomat ruumiit on aurinko polttanut hehkuvan punaisiksi—nuo nuoret miesruumiit, joissa ei näy ainoatakaan raihuista eikä heikköä, vaan jolssa tuskalaisen kidutuksenkin jälkeek näkyvät jänteet, taisteluissa karaistuneet lihakset. Kun he liikahtavat, puseruu turvonneista, rautanaulan lävistämistä käm-

menpehkeitä ja jalosta punaista verta tipahdellen kuormalle hiekalle ja kiville kuin raskaat kyyneleet—aivan kuin itkettäisi verikyynelaitä...

Polttavasta helteestä huolimatta ovat nuoret roomalaiset ylimykset saapuneet ajelulle. He ovat tulleet loitsemiaan orjien häviöitä, nändäkeksen nuo pelätty kapinalliset vihdoin voitettuina, nöyryytettyinä, valittavina, armona rukoilevina.

Tuska kuvastuu ristiinnaulittujen kasvoilla; näkyy sinertäviä, haljonneita huulia, väriseviä viuhkoja ja joidenkin etelä vieraivat suuret hikkaripaleet kuin valkeat helmet—mutta kukaan ei rukolle, ei valita, ei huuda... Hampaitaan kiristellen tuijottavat he itsepäisesti ja jäykästi vastapäätä riippuviin tovereihinsa tai ylös ilmaan. Jotkut ovat pyörtäneet, heidän päänsä riippuu rinnalla, heidän silmänsä ovat sulettu ja heidän jäsenensä värisevät toisinaan kuin vilussa—mutta heidän kurkuistaan lähtevä korina muistuttaa ärsytettyjen petojen vihaista, uhkaavaa murinaa...

Voittajat eivät ole tyytyväisiä, heitä räsivostuttaa tuo äänettömyys. He sinkahtelevat ärsyttävii piikkasanoja ristiinnaulituille, mutta eivät saa vastausta, ei katsetta. Tuossa karmeassa äänettömyydessä on vieläkin talpumatonta, kauheata uhkaa, joka tahtoo kuolettua naurun heidän huulillaan. Herkimmit kalpenevat ja tuhkauttakaasen tuota painostavaa tunnetta, huutavat he raivoisasti ja vaativat yhä vihempää vauhtia. Pois tästä loppumattomasta, kirotusta kujasta!

Piikat vaahahtavat, pyörät jyrisevät ja vaahtoavien hevosten raudoitettut kaviot iskevät kiivien, niin että kipenet välähtivät—ja tuulen vauhdilla kiittää tuo loistava vaunujono kohti Roomaa. Hienot puvut liehuvat tuuleessa, nuoret, jäntevät käsivarret kiertyvät hentojen vartaloiden ympärille—ja melun, jyrinän, kirkkaiden rajuja ja iloisten huutoja seasta kuuluu naisten heläjäväää naurua... Ja heidän jälkeensä jää sakea tomu-

piivi, joka peittää ristiinnaulituit kuin vaalean jättelijäsharsoon, sokaisee heidän silmänsä ja tunkeutuu heidän kuivui, polttaviin kurkkuihinsa...

Kaksi vuorekautta on kulunut.

On ilta. Taivas hehkuu punaisena kuin suunnattoman tulipalon kajatussa ja kaukaiset kukkulat hohtavat purppuranvärisiin auringon viime säteissä. Sypressit seisovat tummina ja liikukumattomina kuin korkeat, synkät patsaat, ja ristiin varjat ulottuvat kauas tasangolle—aivan kuin suunnattomat pitkät, mustat, ohnaasti kuroittavat käsivarret... Mantelipuut kukkivat punaisina, ilma on täynnä myrtin, laakerin ja ruusujen tuoksu... ja läheisestä öljyvuohedoasta kuuluu entakielin ihana laulu...

Huvajelijat ovat poistuneet, varti-jatkin ovat poissa, sillä ristiillä riippuvat ovat jo vaarattomia—he ovat jo unhotettu... Heidän päänsä riippuu velttona rinnalla ja vain korkeitten, terävien kyliillitten kohoaminen oaoittaa, ketkät vielä elävät. Useimmat ovat kuitenkin jo kuolleet ja heidän auringonkärväntämit ruumiinsa vivahtavat keltaisruokealle kuin sa-vustettu lila... Ei nytäkään valituksia, jostakin vain kuuluu kuolevan orjasoturin viimeinen huokaus, tukahtunut korina tai epätoivoinen hammasten kiristys...

Tuolla riippuu Artarik! Hän elää vielä, sillä hän ollu: voimakas. Hänen leukansa on rautapihtien lailla yhteenpuristunut; niiden välistä ei pääse pyyntö, valitus, huokaus... Hänen raskas ruumiinsa on painunut alaspaän, jalat ovat hieman koukussa ja käsivarret näyttävät tavattoman pitkiitä venytyksiltä. Hän ei tunne enää käsivarsiaan, veri on jo lakannut niissä kiertämästä, ne ovat kuolleet, kylmät ja kankeat. Mutta hänen laivaa, karvainen rintansa kohoaa vielä harvaan ja raskaasti, hänen sydämensä sykkii, ja hänen jäykät, kauheat silmänsä näkevät vielä...

Kuten niin monta, monta kertaa ennen, kintyy hänen katseensa vasta-päätä riippuvaan Karmidekseen.